

La llengua catalana dins les universitats i llocs de cultura

Com està ara i com haurà de ser en el nou Estat

ABEL CARRETERO ERNESTO

En aquest escrit us parlaré molt ràpidament sobre la llengua catalana en el món de la cultura. Però cal reflexionar, d'entrada, sobre què és el que entenem (o què entenc jo, més aviat) per *cultura*: em refereixo al teatre, a la literatura, a la música; al cap i a la fi, a qualsevol mena de creació i manifestació artística i de transmissió de saber i de coneixement. Però, sobretot, naturalment, estic fent referència a la universitat, la màxima institució que existeix en la nostra societat pel que fa a la transmissió de coneixements. Em vull centrar, doncs, en la universitat i en la posició que el català hi ocupa i en allò que penso que caldria millorar amb vista al futur Estat català que ben aviat, si tot va bé, posarem en marxa. Vegem-ne algunes pinzellades a tall de resum.

Actualment el català gaudeix d'un estatus de prestigi relativament bo dins aquest àmbit. Per descomptat, no és un estatus de plena i absoluta normalitat, això és obvi, però no crec que sigui un dels àmbits en què la situació lingüística sigui més preocupant (cito, per exemple, l'àmbit de la justícia, del cinema, del món de l'empresa privada en determinats sectors, etc.). I si gaudeix d'aquesta posició gens menyspreable és perquè els catalans, tant el Govern com els ciutadans, hem lluitat perquè així sigui i ho hem fet possible gràcies a la nostra persistència i a la voluntat que la llengua esdevingui normal en un àmbit tan important com és el de l'ensenyament universitari. Moltes universitats —més aviat les públiques; el món de les privades és un món a part (i molt més delicat)— han fet molt bona feina pel que fa a la promoció lingüística i a l'intent de normalització. A través dels seus serveis lingüístics moltes d'aquestes institucions

Universitat de Barcelona

FOTO: INTERNET

han aconseguit que la llengua es pugui adaptar a un ritme relativament ràpid tenint en compte la velocitat a la qual les noves tecnologies ens obliguen a anar. Parlo, per exemple, de la terminologia, un camp molt important en aquest sentit, atès que demostra que el català és vàlid en les esferes de l'alta cultura i qualsevol disciplina científica i humana.

Tot i això, no tot són flors i violes, és clar. Hi ha certs temes que em sembla que caldria millorar (o, si més no, reflexionar-hi per tal d'intentar arribar a altres solucions i compromisos amb la nostra societat, sempre pensant a millorar la vitalitat, l'ús i el prestigi de la nostra llengua). A la universitat, un àmbit que conec bastant de primera mà, un dels problemes que hi ha, a parer meu, és l'error d'haver associat la voluntat d'internacionalització amb un retrocés de l'ús del català en la docència. L'anglès va fent camí i va penetrant cada cop més a les aules de totes les universitats públiques catalanes, cosa preocupant que confirmen les estadístiques de què

disposem¹. La meua opinió és que no és incompatible voler oferir estudis de qualitat a alumnes internacionals i fer-ho en català. El que passa, penso, és que moltes vegades s'ha cregut, des de les institucions de poder, que el català no és vàlid per a ser una llengua de cultura, d'alt nivell, de transmissió dintre de disciplines científiques i humanes, i això és un error molt greu. Si analitzem el tema amb una mica més de detall, diria que la situació deriva, parcialment, d'una manca d'autoestima, podríem dir-ne lingüística, que arrosseguem des de fa anys (i que d'aquí a ben poc hauria de canviar quan Catalunya esdevingui un Estat sobirà). Però això ja són figures d'un altre paner que hem de deixar per a altres ocasions.

1. En aquest enllaç hi trobareu diverses dades pel que fa a l'ús de la llengua i la seva evolució durant els darrers anys a les diverses universitats catalanes: http://universitatsirecerca.gencat.cat/ca/03_ambits_dactuacio/les_llengues_a_la_universitat/dades_i_estadistiques_sociolingüistiques.

Per posar només un exemple, puc esmentar la típica situació (i molesta!) de l'alumne que ve d'Erasmus i que aixeca la mà per dir que no entén el català. I, de fet, en la majoria dels casos acaba forçant que la resta d'alumnes de la classe hagi de rebre la docència en castellà. I generalment es canvia només per aquesta persona, quan, no ho oblidem, molts cops aquella classe està prevista que es faci en català (amb un compromís, se suposa, per part de la universitat i del professor en qüestió).

Ara bé, no ens pensem que el català està en un segon pla només per culpa de l'anglès. El castellà també hi resulta afavorit. Diria que seria bo que ens preocupéssim de fer la nostra i de procurar que sigui el català la llengua útil i usada en tots els àmbits, independentment que ara els ocupi l'anglès o el castellà. Només així en podem garantir la presència normal que tots desitgem. Una dada ben simple però que reflecteix perfectament la situació que intento descriure: a la Universitat de Barcelona (la que té més alumnes de tot Catalunya, més de 50.000), poc més del 66% de les classes es fan en català². A més, pràcticament cap carrera no es pot fer íntegrament en català (només 10 d'un total de 475)³.

Un altre dels problemes que hi ha a la universitat, a part de la docència, és la recerca. Hi ha molt poca recerca en català a les nostres universitats. Cada any moltes estadístiques confirmen la tendència a l'estancament o fins i tot a la baixa d'aquest indicador, com ara el nombre de tesis doctorals llegendes, en què el català se situa, almenys a la Universitat de Barcelona, en tercera posició, darrere del castellà i l'anglès (amb un percentatge que no arriba al 14%)⁴. Sobre aquesta qüestió, molts cops discutida per acadèmics de l'àmbit de la filologia i la lingüística, la proposta amb vista a un nou Estat català penso que hauria d'anar per la via de la bonificació de l'ús del català, perquè és una de les

Senyera en la Diada Nacional de Catalunya, any 2014

FOTO: INTERNET

maneres més efectives d'assegurar-ne l'ús en la recerca. Això no ha d'anar necessàriament en contra de cap altra llengua, simplement a favor de la nostra. O ens hi comprometem de veritat o cada cop serà més difícil poder fer recerca en català i que sigui reconeguda. El Govern hauria de facilitar que així sigui i reconèixer-ne les bones pràctiques.

Caldrà, doncs, en el futur Estat català, fomentar la recerca en la nostra llengua. No ens podem permetre el luxe de deixar aquest tema de banda, perquè l'únic que fem és desprestigiar nosaltres mateixos la nostra pròpia llengua perquè no li atorguem el lloc que es mereix. I no tingueu cap dubte que en el futur Estat aquest lloc l'haurà de tenir si no volem continuar subordinats al castellà —i, en el cas de les universitats, també a l'anglès—. Hi ha tendències que costa molt de canviar, és cert, però hem de ser optimistes: amb un Estat al darrere, i amb tota la «maquinària» legislativa i jurídica que això comporta, és molt més fàcil instaurar polítiques lingüístiques, i encara més que s'implantin amb èxit. I encara aniré més enllà: no solament tindrem un estat a favor, sinó que a més a més no en tindrem cap en contra que ens pugui fer la guitza i que es mostri hostil davant de qualsevol mesura que pretengui fomentar la nostra llengua.

Lligant tot això amb la poca autoestima que he esmentat abans, deixeu-me que aboqui un altre toc d'optimisme al

meu relat. A escala europea, se sol identificar un estat amb una llengua o una cultura (el cas més radical, en aquest sentit, és França), tot i haver-hi les conegudes excepcions de Bèlgica i Suïssa. Quan Catalunya sigui un Estat lliure i sobirà, només per aquest sol fet, penso que des de fora tot es veurà diferent. Si hi ha un estat, bé hi haurà d'haver una llengua al darrere (i, és clar, una cultura). Crec que aquesta associació que se sol fer, que és la mentalitat predominant a Europa, ens beneficiarà en molts aspectes, un dels quals serà, lògicament, la defensa de la nostra llengua amb dignitat i orgull, ja que no sempre ha estat així, lamentablement. Quan arribi el dia, i ja queda ben poc, ningú no podrà utilitzar aquesta mena d'argument (perquè per a les persones que ho deien pretenia ser un argument, però no era més que una bajanada, penso) de «estamos en España» per obligar-nos a fer canviar de llengua. D'aquí a ben poc, doncs, ja tindrem totes les eines necessàries perquè ningú no ens pugui prohibir res. Això sí, no oblidem que hi ha molta feina a fer. Però estic segur, perquè així ho hem demostrat durant molts anys (concretament més de tres-cents), que tirarem endavant i que la nostra llengua, com a mínim en l'àmbit universitari, tornarà a ocupar el lloc que li correspon: un lloc normal dintre una universitat normal, i lògicament, en un país normal. ◆

2. <http://www.ub.edu/sl/ca/socio/dades/docencia.html>.

3. <http://www.elpuntavui.cat/article/2-societat/5-societat/843644-la-llengua-de-la-recerca.html>.

4. <http://www.ub.edu/sl/ca/socio/dades/tesis.html>.